

Гуменюк М.М., асистент,
Буковинський державний
фінансово-економічний університет,
м. Чернівці

Організаційно-економічні передумови забезпечення ефективності сільськогосподарських підприємств

У статті розкрито організаційно-економічні передумови забезпечення ефективності сільськогосподарських підприємств, вивчено залежність рівня ефективності сільськогосподарського виробництва від результативних показників на основі порівняння двох типологічних груп – рентабельних і нерентабельних підприємств, визначено основні напрямки підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: ефективність, рентабельність сільськогосподарського виробництва, сільськогосподарські підприємства.

В статье раскрыты организационно-экономические условия обеспечения эффективности сельскохозяйственных предприятий, изучена зависимость уровня эффективности сельскохозяйственного производства от конечных результативных показателей, определены основные направления повышения эффективности сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: эффективность, рентабельность сельскохозяйственного производства, сельскохозяйственные предприятия.

The article reveals the organizational and economic conditions to ensure the effectiveness of agricultural enterprises, the dependence of the level of efficiency of agricultural production of the final output indicators, the main directions of improving the efficiency of agricultural enterprises.

Key words: effectiveness, profitability of agricultural production, agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Затяжна аграрна реформа, яка була спрямована на підвищення ефективності аграрного сектору, зокрема і сільськогосподарських підприємств, не досягла основної цілі. На початку аграрних перетворень швидкими темпами відбувався процес роздержавлення і приватизації, створювались нові організаційно-правові форми господарювання, проводились інші заходи, але бажаного результату це не забезпечило, оскільки не був задіяний ефективний організаційно-економічний механізм. Дані тенденції спостерігаються і у регіональному розрізі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури вказує на значний інтерес щодо проблематики визначення організаційно-економічних передумов забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств та підвищення їх ефективності. Дослідженням даної тематики займалися: В.Г. Андрійчук [1], П.С. Березівський [3], Ю.Я. Лузан [4,], В.Я. Месель-Веселяк [1], П.Т. Саблук [4], Ю.І. Терехов [5] та інші. Водночас передумови забезпечення ефективності сільськогосподарських підприємств в ринкових умовах з врахуванням регіональних особливостей потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення організаційно-економічних передумов забезпечення ефективності сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області та визначення напрямів її підвищення.

Виклад основного матеріалу. Ефективність сільськогосподарського виробництва полягає у відображенні суспільних відносин, що пов'язані з одержанням максимальної кількості продукції з кожного гектара земельної площі при найменших затратах суспільної праці, як живої, так і уречевленої, на виробництво одиниці продукції [5, с. 15]. Як зазначають П.Т. Саблук та Ю.Я. Лузан ефективність сільськогосподарського виробництва значною мірою залежить від системної побудови організаційних і економічних чинників [4, с. 317]. А найбільш впливовим фактором, що спричиняє низьку ефективність виробництва, є недосконалість економічного механізму господарювання [1, с. 22].

В Івано-Франківській області до початку сучасної аграрної реформи господарства населення забезпечували виробництво валової продукції сільськогосподарства на 54,1 % від спільного результату всіх категорій господарств, агроформування – на 45,9 %. Неоднакові темпи змін в обсягах виробництва продукції в особистих селянських господарствах і сільськогосподарських підприємствах призвели до зростання питомої ваги перших у структурі виробництва. Сьогодні у регіоні склалася своєрідна спеціалізація сільськогосподарських підприємств – на виробництві зерна, ріпаку, м'яса, насамперед свиней та птиці, а господарств населення – на виробництві картоплі, овочів, плодів, молока. Таким чином, вони доповнюють одні одних. Однак галузева структура виробництва нераціональна не тільки в господарствах населення, а й в сільськогосподарських підприємствах.

Практично у аграрному секторі утворилося дві категорії підприємств з діаметрально протилежними результативними показниками. Тому для оцінки результатів господарювання сільськогосподарських підприємств і виявлення резервів їхнього підвищення, на нашу думку, доцільним є зіставлення показників двох типологічних груп – рентабельних і нерентабельних господарств. Це дасть можливість виявити особливості та закономірності їхнього розвитку, а також вивчити економічні процеси і явища в динаміці. Загалом сільськогосподарські підприємства відіграють важливу роль у розвитку аграрного сектору області як виробники товарної продукції. Великими та середніми сільськогосподарськими підприємствами у 2012 році забезпечено 29,8 % загальнообласних обсягів виробництва продукції проти 25,3 % у 2011 році та 18,3 % у 2008 році, при цьому 89,0 % вартості валової продукції сільськогосподарських підприємств у 2012 році сформували рентабельні підприємства, проти 83,3 % у 2008 році. Слід звернути увагу на той факт, що на всі неприбуткові підприємства у 2012 році припадає 18,4 тис. га сільгоспугідь, або 15,2% всієї площі сільськогосподарських підприємств, що на 61,0% менше порівняно з 2008 роком. В Україні та області з 2008 року намітилася стійка тенденція до зростання виробництва валової продукції сільськогосподарських підприємств на 100 га сільськогосподарських угідь. При цьому обсяги виробництва валової продукції сільськогосподарських підприємств області на

100 га зростають швидшими темпами. У 2012 році в Івано-Франківській області вартість валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь була у 2,5 рази більшою ніж загалом по Україні. При цьому якщо вартість валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь у рентабельних підприємствах порівняно з нерентабельними у 2012 році була на 442,0 тис. грн вищою, то у 2008 році – на 952,0 тис. грн, що свідчить про підвищення ефективності виробництва нерентабельними сільськогосподарськими підприємствами (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво валової продукції сільськогосподарськими підприємствами Івано-Франківської області

Показники	Рентабельні підприємства					Нерентабельні підприємства				
	роки					роки				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість господарств в групі	63	59	57	73	81	50	48	35	40	22
Площа сг угідь, га	51701	52649	63818	86678	102618	47178	55761	35050	22996	18379
у % до всього	52,3	48,6	64,5	79,0	84,8	47,7	51,4	35,5	21,0	15,2
на 1 господарство	821	892	1120	1187	1267	944	1162	1001	575	835
Вартість валової продукції, тис. грн	635403	506949	795180	1075743	1459490	1275603	181117	119449	234545	180164
у % до всього	83,3	61,4	86,9	82,1	89,0	16,7	38,6	13,1	17,9	11,0
на 1 господарство, тис. грн	10086	8592	13951	14736	18018	2551	6627	3413	5864	8189
на 100 га сг угідь	1229	963	1246	1241	1422	270	571	341	1020	980
Частка продукції тваринництва в загальній продукції, %	73,4	65,9	77,2	69,7	69,5	23,8	62,8	58,9	61,0	47,7

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики в Івано-Франківській обл. [7].

Питома вага валової продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств у загальному обсязі рослинництва області збільшується протягом 2008–2012 років на 4,4 %. Частка валової продукції тваринництва у загальному обсязі тваринництва області поступово зростає з 19,1 % у 2008 році до 36,7 % у 2012 році. Загалом валова продукція тваринництва у 2012 році становила 67,1 % валової продукції сільськогосподарських підприємств проти 65,1 % у 2008 році. У рентабельних підприємств частка валової продукції тваринництва є вищою ніж у нерентабельних, за структурою товарної продукції можна відзначити спеціалізацію рентабельних підприємств на виробництві продукції тваринництва, а не рентабельних на продукції рослинництва. Найбільшу частку у обсязі валової продукції сільськогосподарських підприємств займають підприємства Городенківського, Калуського, Рогатинського, Тисменицького районів. Збільшення частки району у виробництві валової продукції прямо пропорційно пов'язане з рівнем рентабельності (рис. 1).

Рис. 1. Рівень економічної ефективності сільськогосподарських підприємств в розрізі районів Івано-Франківської області*

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики в Івано-Франківській обл. [7].

У рослинництві урожайність сільськогосподарських культур з одиниці посівної площі є кількісним вираженням ефективності, що обґрунтовує необхідність її аналізу. Так, урожайність зернових культур в досліджуваних підприємствах першої групи була вищою в 2008 році на 18,1 %, у 2012 році – на 2,8 % порівняно з другою, зокрема озимої пшениці – на 11,8 % та 27,3 %, кукурудзи – на 10,9 % та 11,2 % (табл. 2).

Таблиця 2

Урожайність сільськогосподарських культур в сільгоспідприємствах Івано-Франківської області, ц/га

Показники	Рентабельні підприємства					Нерентабельні підприємства				
	роки					роки				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Зернові усього, в т.ч.:	37,2	33,5	32,8	45,3	44,6	31,5	32,0	20,1	36,9	43,4
озима пшениця	38,8	31,3	25,9	41,6	40,1	34,7	32,4	21,0	37,6	31,5
ячмінь	23,3	22,7	22,8	28,7	28,4	23,2	22,6	10,4	25,0	23,2
кукурудза на зерно	50,8	52,9	55,7	65,2	63,6	45,8	54,7	42,3	56,1	57,2
Насіння соняшнику	23,3	20,2	16,0	18,9	17,1	7,5	13,7	6,2	23,6	0
Ріпак	22,1	20,0	17,1	22,2	27,2	23,8	20,5	11,8	11,5	18,9
Цукрові буряки	382	276	226	257	405	240	134	134	217	487

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики в Івано-Франківській обл. [7].

Щодо цукрових буряків, то слід відзначити позитивний факт перевищення їх урожайності у 2012 році у групі нерентабельних підприємств на 20,2 % порівняно з рентабельними. Загалом по сільськогосподарських підприємствах

не залежно від кінцевого результату діяльності за період 2008-2012 років простежується здебільшого позитивна тенденція, так урожайність зернових культур зросла на 121,0 %, ріпаку – 110,0 %, соняшнику – 125,0 %, картоплі – 132,7 %, цукрових буряків – 86,0 %, плодів та ягід – у 5 раз. Урожайність зернових та овочів у сільськогосподарських підприємствах області у 2012 році була вищою ніж по Україні, зокрема пшениці озимої на 35,4 %, ячменю ярого на 23,2 %, ріпаку на 14,0 %, картоплі на 16,3 % та овочів на 37,1 %, проте її рівень все ще є недостатнім, адже при кращій якості ґрунтів українські сільгоспвиробники мають урожайність у 2–3 рази нижчу, ніж у розвинених країнах. Відрізняється урожайність сільськогосподарських культур в розрізі окремих районів області, що пов'язано з диференціацією ґрунтового покриву. Крім того урожайність сільськогосподарських культур у господарствах змінюється під впливом агротехнічних факторів та метеорологічних умов. Вплив погодних умов на врожайність сільськогосподарських культур в останні роки є досить вагомим, тому в аналізованому періоді спостерігається коливання урожайності в окремі роки як у рентабельних так і у нерентабельних підприємств.

Одні з найвищих показників урожайності зернових забезпечує філія «Перспектив», яка у 2007 році ввійшла до складу ПрАТ «Зернопродукт Миронівський хлібопродукт». Для посівів дане підприємство використовує матеріали високої якості вітчизняної та іноземної селекції, а також оптимальне застосування мінеральних добрив. У 2012 році на землях 14 тис. га було зібрано близько 77 тис. т зернових.

Низький рівень урожайності основних сільгоспкультур також поглиблюється недостатнім рівнем технічного забезпечення, що призводить до неякісного виконання основних етапів вирощування та порушення строків їх проведення. Відповідно наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених 45–50 % приросту урожаю сільськогосподарських культур формується саме за рахунок внесення добрив. В основному сільгоспвиробники застосовують спрощені технології вирощування і тільки незначно більше половини посівних площ удобрюються, а дози застосування мінеральних добрив в 4–6 разів менші, ніж технологічно необхідні. Якщо зменшення кількості внесення мінеральних добрив можна пояснити нестачею коштів на їх закупівлю та переходом на біологічного рослинництва, то недостатнє внесення органіки зумовлено скороченням поголів'я худоби в сільськогосподарських підприємствах області.

У тваринництві технологічними показниками ефективності є продуктивність худоби і птиці, а також основні параметри якості тваринницької продукції. Слід відмітити, що якщо надій молока від однієї корови у 2008 році був у рентабельних підприємствах на 85,0 % вищим, то у 2012 році спостерігається протилежна ситуація – надій молока від однієї корови є більшим у нерентабельних підприємствах на 20,4 % (табл. 3).

Загалом по області відбувається поступове збільшення продуктивності великої рогатої худоби з 475 г у 2008 році до 512 г у 2012 році, за винятком 2010 року, що пов'язане з скорочення поголів'я з 10,0 тис. голів у 2009 р. до 8,7 тис. голів у 2010 та незадовільним забезпечення худоби кормами. У розрізі

рентабельних та нерентабельних підприємств відбувається скачко подібне коливання у кожній з досліджуваних груп.

Таблиця 3

**Динаміка продуктивності сільськогосподарських тварин
в сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської області**

Показники	Рентабельні підприємства					Нерентабельні підприємства				
	роки					роки				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Середньорічний надій молока на корову, кг	4198	3879	3227	3532	4410	2269	4085	4440	4536	5310
Середньодобовий приріст ВРХ, г	552	453	458	470	538	351	476	462	508	377
Середньодобовий приріст свиней, г	501	552	537	626	633	395	401	227	579	257

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики в Івано-Франківській обл. [7].

Стабільно зростає продуктивність свиней у підприємств першої групи, так наприклад у товаристві з обмеженою відповідальністю зі 100 % датським капіталом «Даноша» приріст свині може становити 800 грамів ваги за одну добу, при середньодобовому прирості по Україні 380 грам, а від однієї свиноматки за один опорос можна одержати від 13–15 поросят [6]. У 2012 році продуктивність підприємств першої групи була більшою на 146,3 % порівняно з підприємствами другої групи.

Більш висока технологічна ефективність виробництва обумовила в свою чергу більш низьку собівартість продукції. Особливо це проявилось при виробництві пшениці, ячменю, насіння соняшнику, ріпаку, м'яса свиней. У нерентабельних ж господарствах наявні виробничі ресурси, як бачимо, використовувалися недостатньо раціонально, тобто збільшення витрат не супроводжувалося адекватним зростанням урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин (табл. 4). Так, при здійсненні більш високих виробничих витрат на 1 га посівної площі кукурудзи у 2012 році в нерентабельних господарствах (на 9,1 % вище порівняно з рентабельними), урожайність кукурудзи у перших була нижчою на 11,2 %.

Протягом досліджуваного періоду у 2011 році в сільгоспідприємствах області склалася найвища собівартість більшості видів сільськогосподарської продукції (крім зернових, картоплі, овочів, яєць у 2010 році). Порівняно з 2008 роком у 2012 році відбулося збільшення витрат на виробництво майже усіх основних видів продукції сільського господарства, найбільш суттєво зросла собівартість виробництва 1 ц приросту великої рогатої худоби – на 41,4 %, цукрових буряків на 149,8 %, ріпаку на 96,2 %, молока на 47,1 %. В середньому по області собівартість виробництва зернових, сої, ріпаку, цукрових буряків, овочів, кормових культур, силосу, м'яса птиці є вищою, ніж у державі. Позитивним є зниження рівня собівартості пшениці, ячменю, кукурудзи, гречки у 2012 р. порівняно з загальнодержавним, що забезпечує підвищення ефективності рослинництва в сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця 4

Витрати на виробництво основних видів продукції сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області, грн. на 1 ц

Показники	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Рентабельні підприємства					
Озима пшениця	71,52	83,42	110,67	114,23	120,48
Ячмінь	86,91	100,45	101,65	108,41	118,20
Кукурудза на зерно	68,90	82,63	115,73	85,99	103,18
Насіння соняшнику	72,26	140,57	123,11	158,62	237,22
Ріпак	116,77	149,48	240,07	254,53	234,12
Молока	138,15	157,03	181,97	245,82	211,43
Приріст ВРХ	1017,84	1262,63	1145,77	1518,96	1604,93
Приріст свиней	871,69	785,79	933,62	922,33	1045,61
Приріст птиці	1026,84	1300,11	1352,85	1450,40	1665,03
Нерентабельні підприємства					
Озима пшениця	84,83	94,41	134,18	136,34	106,45
Ячмінь	96,02	105,47	169,90	140,25	121,37
Кукурудза на зерно	80,05	106,70	82,96	92,62	112,57
Насіння соняшнику	147,23	186,54	239,61	312,35	0
Ріпак	151,01	172,94	231,52	318,96	382,91
Молока	169,33	159,41	192,69	214,87	250,40
Приріст ВРХ	1546,39	1565,66	1918,48	1907,87	2009,67
Приріст свиней	780,92	1381,46	1655,28	1413,74	1949,03
Приріст птиці	585,17	1179,66	991,14	1010,98	1125,68

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики в Івано-Франківській обл. [7].

Більш низька собівартість сільськогосподарської продукції в рентабельних підприємствах була обумовлена вищим рівнем забезпеченості виробничими ресурсами та ефективним їх використанням шляхом застосування інтенсивних технологій, удосконалення виробничої структури порівняно зі збитковими підприємствами. Особливо це проявляється при детальному вивченні рівня і характеру поточних витрат у виробничому процесі, що охоплюють як сферу основного виробництва, так і виробництва основних видів сільськогосподарської продукції. Випередження зростання продуктивності тварин порівняно зі здійсненням витрат вказує на підвищення інтенсивності їх використання, зокрема в галузі свинарства.

Виходячи з співвідношення рентабельних та нерентабельних підприємств, розглянемо рівень економічної ефективності сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області з позиції частки як першої, так і другої групи у загальних результативних показниках. На нерентабельні підприємства припадає 8,7 % всієї реалізованої продукції, або 155,5 млн грн у грошовому виразі, у розрахунку на одне господарство це становить 7067 тис. грн, на 100 га сільськогосподарських угідь – 846 тис. га (табл. 5). Якщо порівняти ці дані з показниками, які мають рентабельні підприємства, то в останніх вони будуть значно вищими. Зокрема у 2012 році продукції реалізовано на кожні 100 га у

двічі більше, на кожне підприємство у тричі більше. Слід відмітити зменшення диспропорцій у сторону нерентабельних підприємств порівняно з 2008 роком, коли виручка від реалізації продукції на 100 га у рентабельних підприємствах була у 6 раз більшою ніж у збиткових.

Таблиця 5

**Основні результати фінансово-господарської діяльності
сіськогосподарських підприємств Івано-Франківської області**

Показники	Рентабельні підприємства					Нерентабельні підприємства				
	роки					роки				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Виручка від реалізації продукції, усього млн грн	467,5	502,5	820,5	1117,5	1641,4	71,3	173,3	50,8	169,6	155,5
у % до всього	86,8	74,4	94,2	86,8	91,3	13,2	25,6	5,8	13,2	8,7
на 1 господарство, тис. грн	7420	8517	14394	15308	20265	1426	3610	1452	4241	7067
на 100 га с-г угідь тис. грн	904	954	1286	1289	1600	151	311	145	738	846
Припадає виробничих витрат на 1 га с.-г. угідь, грн	9247	7210	10543	10436	13367	2142	5490	3710	11681	12029
Припадає с.-г. угідь на 1 середньорічного працівника, га	14,6	23,2	23,9	29,4	34,8	30,0	27,7	39,5	24,2	38,7

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики в Івано-Франківській обл. [7].

Протягом 2008-2012 років спостерігається збільшення кількості прибуткових підприємств. Частка прибуткових підприємств у 2012 році становила 78,6%, що на 12,0 відсоткові пункти більше, ніж у 2011 році та на 22,8 відсоткові пункти порівняно з 2008 роком. Сумарна величина прибутку рентабельних підприємств у 2012 році склала 540 тис. грн, а рівень рентабельності 49,0%. За даними 2012 року із 103 господарств 22 підприємства, або 21,4% загальної кількості закінчили рік зі збитками загальною сумою 46,0 тис. грн. і рівнем збитковості -22,7%. Для рівня рентабельності продукції тваринництва у першій групі характерне стійке зростання протягом досліджуваного періоду з 19,1% у 2008 році до 58,4% у 2012 році, що ж до рівня рентабельності продукції рослинництва, то йому притаманне стрибкоподібне незначне зростання, що в значній мірі пов'язано з впливом кліматичних умов на дану галузь. Виробництво продукції як рослинництва, так і тваринництва нерентабельними підприємства є збитковим (табл. 6).

Значну зміну загального показника рентабельності рослинництва спричинило зниження рентабельності виробництва картоплі у 2011 році

порівняно з 2010 на 54,8%, а у 2012 на 13,9%. Позитивним є зростання рентабельності виробництва пшениці та ячменю, що пов'язане, перш за все, з зростанням реалізаційної ціни однієї тони, а також з незначним зменшенням виробничої собівартості даних видів продукції.

Таблиця 6

Динаміка показників прибутковості сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області

Показники	Рентабельні підприємства					Нерентабельні підприємства				
	роки					роки				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість господарств в групі	63	59	57	73	81	50	48	35	40	22
Прибуток с.-г. продукції усього, тис. грн	77	111	207	353	540	-20	-30	-10	-41	-46
на 1 господарство, тис. грн	1224	1889	3637	4835	6668	-401	-624	-281	-1026	-2073
на 100 га сг угідь	149	212	325	407	526	-43	-54	-28	-178	-248
Прибуток продукції рослинництва усього, тис. грн	17	31	40	52	123	-14	-19	-6	-34	-29
на 1 господарство, тис. грн	267	521	696	706	1524	-287	-388	-180	-840	-1300
на 100 га сг угідь	32	58	62	59	120	-30	-33	-18	-146	-156
Прибуток продукції тваринництва усього, тис. грн	60	81	168	301	417	-6	-11	-4	-7	-17
на 1 господарство, тис. грн	958	1368	2941	4128	5145	-115	-236	-101	-185	-773
на 100 га сг угідь	117	153	263	348	406	-12	-20	-10	-32	-93
Рівень рентабельності (збитковості), %	19,8	28,5	33,8	46,2	49,0	-22,0	-14,7	-16,2	-19,5	-22,7
продукції рослинництва	22,5	26,5	24,0	22,8	31,8	-21,5	-18,1	-16,4	-28,3	-18,3
продукції тваринництва	19,1	29,4	37,5	56,0	58,4	-23,3	-11,3	-15,8	-8,0	-38,2

Джерело: Розраховано автором за даними Головного управління статистики в Івано-Франківській обл. [7].

Можна зробити висновки, що насамперед завдяки надзвичайно високому показнику рентабельності виробництва свинини та яєць вдалося досягти прибутковості виробництва продукції тваринництва у всій області. В галузі виробництва свинини лідером є товариство з обмеженою відповідальністю площа якого більше 10 тис. га. Повна собівартість одного центнера продукції становила у 2011 році 858,3 грн (в області 1001,50 грн, в Україні 1277,19 грн), рентабельність 92,0 %. На території області ефективно функціонують птахофабрики агрохолдингу «Авангард» розміщені у Городенківському, Рогатинському та Тисменецькому районах, який займає друге місце в світі серед виробників яєць і є лідером на Євро-Азійському континенті, на українському ринку частка промислового виробництва яєць перевищує 50 %, а на ринку яєчних продуктів становить близько 90 %. Слід відзначити, що в усіх підприємствах незалежно від кінцевих результатів господарювання у 2012 році прибутковим було виробництво молока, а у 2010 році м'яса птиці.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, в сільськогосподарському виробництві аграрних підприємств Івано-

Франківської області помітні позитивні тенденції як в часовому просторі так і у порівнянні з ефективністю господарювання сільгоспідприємств України. Проте дані показники все ще не відповідають «бажаним» та науковообґрунтованим значенням, досягнення яких і формує перспективу розвитку сільськогосподарських підприємств в даній області та Україні загалом.

Розвиток сільськогосподарських підприємств та їх ефективне функціонування за умов обмеженості ресурсів можливе лише на інноваційно-інвестиційній основі. Сьогодні таким чином функціонує частина крупних сільськогосподарських підприємств, агрохолдингів. В цих агропромислових формуваннях більше виробляється продукції на одиницю площі, досягається вища продуктивність праці й значно зростає прибутковість. Тому доцільним є поширення різних великотоварних, господарських структур з урахуванням їх можливостей щодо раціонального використання земель та інших засобів виробництва, галузевих та регіональних особливостей ведення сільського господарства.

Сільськогосподарські підприємства повинні організовуватися за умови комплексного використання досягнень вітчизняної та зарубіжної науки і техніки. Державі слід підтримувати лише ті бізнес-проекти зі створення та розвитку сільськогосподарських підприємств, які спрямовані на застосування сучасних технологій виробництва продукції рослинництва і тваринництва, підвищення врожайності сільськогосподарських культур, продуктивності тварин, продуктивності праці та скорочення виробничих витрат на одиницю продукції. Ці заходи забезпечать зростання рівня конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, підвищення якості продуктів харчування та їх відносне здешевлення, зростання рівня цінової доступності, формування сприятливої галузевої структури виробництва в сільськогосподарських підприємствах.

Необхідним є створення системи самозабезпечення сільського господарства органічними добривами і паливом шляхом формування сільськогосподарських підприємств, які забезпечуватимуть власні потреби в пальному і добривах, що знизить собівартість та підвищить ефективність виробництва. Яскравим прикладом для наслідування самозабезпечення паливом є будівництво ТОВ «Даноша» Калуського району біогазової установки та введення в дію 22 листопада 2013 року [6]. Перший на території Івано-Франківської області завод з виробництва біогазу з органічних відходів потужністю 1 МВт було збудовано за підтримки сестринської компанії «Полданор», яка надавала консультаційну підтримку впродовж усього процесу будівництва. Враховуючи, що галузь відновлювальної енергетики ще тільки починає розвиватися в Україні, компанія «Даноша» стала першопроходцем на багатьох етапах цього процесу. Виробництва біогазу та відповідні виробництва електроенергії і тепла, є найкращим способом обмеження випаровування парникових газів, а також ефективним інструментом захисту навколишнього середовища в довгостроковому періоді.

Слід зауважити, що розвиток сільськогосподарських підприємств та їх ефективне функціонування, за умов обмеженості ресурсів, можливе лише на інноваційно-інвестиційній основі. Що й зумовлює необхідність подальших досліджень в даному напрямі.

Список використаних джерел

1. Аграрна реформа і організаційно-економічні трансформації у сільському господарстві: доповідь на дванадцятих річних зборах Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 25-26 лютого 2010 року / В.Я. Месель-Веселяк – К. : ННЦ «ІАЕ», 2010. – 57 с.
2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.
3. Березівський П.С. Впровадження внутрішньогосподарських організаційно-економічних механізмів забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств / П.С. Березівський // Економіка АПК, 2008. – № 10. – С. 52–55.
4. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наукова доповідь; за заг. ред. акад. НААН П.Т. Саблука. – К. : ННЦ «ІАЕ» УААН, 2011.– 342 с.
5. Терехов Ю.И. Планирование эффективности сельскохозяйственного производства / Ю.И. Терехов, В.И. Мищенко – Харьков : Вища школа, 1984. – 126 с.
6. Офіційний сайт агрохолдингу «Авангард» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://avangardco.ua/ukr/about/address-director-general/>